

ÉDOUARD LOUIS

Monique flyr

Översättning av Marianne Tufvesson

WAHLSTRÖM & WIDSTRAND

Av Édouard Louis har tidigare utgivits:

Göra sig kvitt Eddy Bellegueule (2015)

Våldets historia (2017)

Vem dödade min far (2019)

En kvinnas frigörelse (2022)

Att förändras: en metod (2022)

Wahlström & Widstrand
Box 3159, 103 63 Stockholm
www.wwd.se | info@wwd.se

Originallets titel: *Monique s'évade*
Copyright © Édouard Louis, avril 2024
All rights reserved.

Omslagsformgivning: Nina Ulmaja
Tryckt hos ScandBook, EU 2025
ISBN 978-91-46-24277-2

”Det här som jag ser, är alltså det Nya Livet.”

Hélène Cixous, *Ève s'évade*

Hon ringde mig sent på kvällen. Hon grät. Jag var tjugoåttan när detta hände och det var tredje, eller möjligen fjärde, gången i livet jag hörde henne gråta.

Hon berättade för mig i telefon att mannen som hon hade mött efter att ha lämnat min far, och som hon bodde med i hans tjänstebostad i centrala Paris, nu tvingade henne att gå igenom samma sak som min far hade utsatt henne för under tjugo års tid, att han uppvisade samma sorts beteende, fast värre; han drack, massvis, framåt kvällen höllde han upp glas på glas med whisky åt sig i sådana där senapsburkar som

kan återanvändas som dricksglas, och när han
väl fått i sig sprit förnedrade han henne, börja-
de håna henne och kalla henne

slampa,

hora,

dumskalle,

jag hörde honom i bakgrunden medan hon
pratade med mig den här februarikvällen, han
hånade henne trots att hon pratade med mig i
telefon, jag var hennes vittne, jag hörde mannen
säga att hon bara var en slampa, en hora, att
hennes son – jag – bara var en böggjäväl, att hen-
nes andra söner – mina bröder – bara var nollor
och själv kunde hon inte behärska sig, inte hålla
tillbaka gråten, hon sa *Jag gjorde mig fri från
din far, jag trodde jag skulle få ett nytt liv men
nu börjar allt om igen, allt börjar om likadant,*
hon stakade sig och sa mellan snyftningarna *Jag
vet inte varför jag måste ha ett sånt skitliv, varför
jag alltid träffar män som hindrar mig från att bli
lycklig, inte förtjänar väl jag att plågas såhär,*

vad har jag gjort för ont egentligen?

Jag började också gråta.

Att hon grät fick mig att gråta.

Jag försökte andas lugnt. Jag satte mig i soffan bakom mig och sa: "Oroa dig inte, vi löser det här" – en mening dikterad av omständigheterna som jag hört hundratals gånger på bio och teve; det är alltid i de mest dramatiska situationerna som vi reagerar mest förutsägbart.

Jag tänkte efter så fort jag kunde och sa: "Okej, jag vet hur vi ska göra. Du packar ner lite kläder i en väska och går därifrån på en gång. Du åker hem till mig."

Hon kunde ta sin tillflykt till min lägenhet; jag ville inte att hon stannade hos en man som var aggressiv och elak mot henne, hon måste därifrån genast, en vän som hade nyckeln till min lägenhet och befann sig i Paris skulle komma och öppna åt henne, jag hade förstås inte hunnit prata med min vän än, men visste att han skulle hjälpa mig – att han skulle hjälpa henne. Jag förklarade – för henne, min mor – att jag varit utomlands i några veckor och måste stanna ett par veckor till på grund av yrkesmässiga åtaganden, jag kunde inte resa tillbaka till Frankrike direkt men skulle göra mitt bästa på distans.

Hon svarade:

– Jag tror ändå inte att jag orkar gå min väg sådär på en gång. Jag gör det i morgon.

Jag envisades: det gick inte att veta hur situationen skulle utvecklas om mannen hon levde med var så aggressiv mot henne på kvällen. Tänk om han övergick till att bli fysiskt våldsam? Om han försökte slå henne? Om han plötsligt kastade sig över henne? Det var inte särskilt ovanligt, sa jag, du vet väl att min syster kom hem med blåmärken i ansiktet på grund av en man, den där fotbollsskillen Loïc som jag tyckte var så snygg, du vet väl att min bror redan har slagit en kvinna så att hon till slut ringde polisen, i hela mitt liv och inte minst i vår familj har jag sett män slå kvinnor, och jag vill inte att det ska hända dig, jag sa *Jag vill inte att det ska hända dig, du måste därifrån, du måste därifrån*, och medan jag gjorde mitt bästa för att övertala henne fortsatte mannen i bakgrunden att vräka ur sig, Varför glor du på mig sådär, tror du jag blir rädd kanske bara för att du skvallrar för din son, din jävla slampa,

din subba,
tror du jag blir rädd kanske för ditt rövhål
till son,

och jag tog fasta på glåporden och sa till henne – min mor – *Men du hör väl vad han kallar dig, jag hör allting, du måste gå därifrån, min vän Didier kommer och hjälper dig, var snäll och lyssna nu mamma, ta bara med dig lite kläder och din hund och stick, smit iväg snälla*, men när hon svarade lät hon matt på rösten som ett skadat djur, hon talade inte utan bara flämtade *Nej, nej, jag kan inte gå min väg sådär, jag har papper att hämta innan jag går, viktiga papper, jag väntar tills han somnat innan jag hämtar dem, han vet att jag är fast eftersom allt jag äger finns här hos han*.

Jag vädjade till henne *Men papper är inte viktiga, du kan låta göra nya, vi gör nya, jag lovar, du anmäler att de är borta och så gör vi nya, kom igen, gå nu, gå*, och jag sa *Att du ringde mig visar att du kände dig hotad, annars skulle du aldrig ha gjort det, du måste därifrån nu i kväll*, men mina vädjanden tjänade inget till, hon tänkte inte ändra sig, och jag märkte rentav att hon tyckte det var jobbigt att jag envisades och

jag blev plötsligt rädd, rädd att göra en redan pressande situation ännu svårare, jag blev ångerfull och lade ner alla försök att beveka eller övertyga henne.

Jag suckade:

– Säkert att natten inte blir för jobbig för dig nu då om du stannar?

Hon tog ett djupt andetag. Hon hade slutat gråta:

– En jobbig natt till gör ingen skillnad. Snart är han hur som helst så full att han somnar och lämnar mig i fred. Oroa dig inte, jag är van.

Jag visste att hon var van. Under hela min barndom hade jag sett min far när han var berusad, och kallade henne

Din feta kossa

Fläskfia

eller Tjockisen, särskilt inför andra personer, för att roa dem och förnedra henne. Jag visste att hon var van, men just därför hade jag önskat att hon skulle slippa uppleva det igen.

Hon upprepade:

– Oroa dig inte. Jag ska ta mig ur det. Jag är ledsen att jag ringde.

Jag fick henne att lova att gå därifrån nästa dag, så fort hon bara kunde, och det lovade hon. Jag frågade:

– Vill du att jag är kvar hos dig i telefon? Jag kan stanna i luren hela natten om du vill.

Men det ville hon inte.

– Nej. Om han ser att jag pratar med dig blir han ännu mer förbannad. Jag bara struntar i vad han säger tills han är så packad att han somnar.

Jag lade på, och skrev till Didier. När jag såg hans namn komma upp på mobilskärmen svarade jag och förklarade vad som just hade hänt. Didier sa att han kunde gå hem till mig vilken tid som helst nästa dag, öppna för min mor och ge henne nycklarna. Jag frågade om han hade möjlighet att ta ut lite pengar att låna henne, så att hon kunde handla, köpa sig lite mat och basvaror, så skulle jag betala tillbaka pengarna när jag var hemma i Paris, och Didier sa att självklart, självklart skulle han göra det.

Jag lade ifrån mig mobilen, såg mig om i rummet och väntade. Jag vet inte vad jag väntade på.

Jag försökte i möjligaste mån att leva som vanligt under kvällen. Jag klarade det inte. Jag var övertygad om att en katastrof var på väg att inträffa. Jag skrev till min mor på WhatsApp: Hur går det? Det har inte blivit värre?

Hon svarade: Det ordnar sig. Gå och lägg dig, oroa dig inte. Jag såg för mig hur hon satt och tryckte i ett hörn av vardagsrummet med mannen bredvid som vrålade; jag såg för mig hur ljuset från mobilen föll över hennes ansikte medan hon knappade på tangenterna, hur hennes ansikte ömsom framträdde och ömsom försvann i det flackande grönlila skenet. Jag mindes något jag läst i en historiebok, att man en dag hade hittat kvinnokroppar från yngre stenåldern med frakturer på skelettet orsakade av mäns våld. Våldet som min mor levde med luktade förhistoriska grottor och hålor, det uråldriga våldets lukt.

Jag frågade också: Sover han nu? Jag väntade på att hon skulle svara.

Jag gick upp, vankade runt.

Överreagerade jag? Förstorade jag upp det

hela? Eller var det för att hon var så van vid den här sortens situationer att hon faktiskt hade lättare än jag att finna sig i dem, trots att det var hon som blev angripen och förnedrad, och inte jag?

Ljög hon om hur illa det var ställt?

Jag misstänkte det.

Jag mindes en kväll i tonåren då min syster hade dykt upp med blåmärken i ansiktet, och dragit en lögn som ingen hade trott på: *Jag slog i huvet nu igen så himla dumt av mig.*

Jag mindes min fars historier om sin egen far – min farfar – som när han hade druckit brukade kasta stolar i ansiktet på sin fru, historier som hon själv – min farmor – aldrig berättade.

Undvek min mor att berätta hela sanningen, hon också?

Till slut svarade hon: Det är lugnt, han sover. I morgon går jag, jag lovar. Sov nu.

Jag tvingade mig att tro på henne; jag tog en sömntablett, gick och lade mig men lät ljudet på ringsignalen vara på. Jag ville inte missa om hon ringde, om något hände. Jag var rädd för olyckor, jag drömde om mirakel.

Nästa dag. Hon hade väntat tills jag vaknade, tills hon såg att jag var online i mobilens meddelandeapp, och skrev då till mig: "Jag är klar."

Jag protesterade: "Men varför hörde du inte av dig tidigare? Om du var uppe?" Hon svarade: "Jag ville du skulle få vila dig."

Hela natten hade jag bävat för att hon skulle ångra sig. Jag hade drömt mardrömmar om att hon ringde och sa att hon ändrat sig och skulle stanna; det sa jag också, men hon verkade säker på sin sak:

– Nej, det räcker nu. Ingen ska få trampa på mig mer, nu går jag en gång för alla.

Mannen som hon levde med låg fortfarande och sov, det var rätta tillfället att ge sig av. Hon hade letat igenom lådorna och lyckats få tag på de papper hon ville ha med sig: sin familjebok, sina intyg från försäkringskassan, sina recept. Sitt id-kort. Hon hade packat en liten väska med kläder: några t-shirtar, strumpor, ett par byxor utöver dem hon hade på sig; när jag kvällen innan

pratade med henne om hur hon skulle gå till väga och skissade på en flyktplan hade jag rått henne att ta med sig så lite som möjligt för att kunna röra sig obehindrat och inte få ont i ryggen.

Jag hade sett för mig att en tyngre resväska skulle ha försvårat för henne att fly, gjort henne långsammare, och att mannen hon levde med hade kunnat höra henne, uppfatta ljud från trapphuset, vakna och hinna ifatt henne, bilden hade dykt upp gång på gång i mitt huvud som en skräcksyn, jag hade sett mannen lägga handen på hennes axel och fråga *Och vart är du på väg då? Du stannar här*, medan hon stod som förstenad och oförmögen att röra sig på grund av sin otympliga resväska, och därefter blev fasthållen och vaktad så att hon inte skulle försöka sig på något utbrytningsförsök; jag beskrev scenen för henne, min oro för att den skulle bli verklighet men hon upprepade att hon bara hade en rygg-säck, en liten lättburen väska, och sin hund.

Så var allt klart.

– Då kör vi?

– Då kör vi.

Jag beställde en taxi på distans, från lägenheten i Aten där jag befann mig, hundratals mil bort från hennes trötta kropp och flåsande andhämtning.

Knappt fem minuter senare meddelade mig föraren att han stod utanför hennes hus. Hon gick ner på gatan:

– Nu åker jag.

Bakom sig lämnade hon ett antal år av sitt liv, kläder och föremål som hon efter hand hade köpt för att göra lägenheten, som hon uttryckte det, mindre dystert.

Jag föreställde mig hur hon flydde ut på gatan, hennes kropp på etthundrafemtioåtta centimeter med ryggsäcken över axlarna, den lilla hunden under armen, hennes jäktade steg för att tillryggalägga sträckan mellan huset och den väntande bilen, andetagen, andetagen, och jag föreställde mig att hon inom sig upprepade: Jag tänker inte låta någon trampa på mig mer. Nu räcker det.

Jag ringde Didier för att meddela att hon snart skulle vara framme vid min lägenhet; han var redan på väg dit, han med. Han hade inte inväntat klartecken från mig, han hade känt på

sig vad som var i görningen och valt att ligga steget före.

På mobilskärmen symboliserade en svart miniatyrbil taxin som gradvis förflyttade sig genom stadens olika arrondissement, med min mor inuti. Jag kisade med ögonen som om jag hade kunnat urskilja henne, som om jag genom att koncentrera mig hade kunnat förvandla symbolen till levande, verklig materia.

Hon var på väg.

*

I sju år hade hon bott i Paris. När hon pratade om det sa hon ofta: ”Jag kan knappt fatta att jag bor här! I Paris! Att jag börjat om på nytt fast jag är över femtio!”

Hon som hade tillbringat största delen av sitt liv i en avsides belägen by i norra Frankrike, byn där jag hade vuxit upp med henne, en by med knappt tusen invånare, långt från allt, hon som länge tycktes dömd att aldrig ta sig någonstans, en dag hade hon gjort det: hon hade gäckat sitt öde.